

[DeSleutel] magazine

PB-PP | B-10273
BELGIE(N) - BELGIQUE

Het drukken van dit magazine wordt ons gratis aangeboden door drukkerij die Keure, dit uit sympathie voor de vele donateurs.

47

driemaandelijkse tijdschrift | Nummer 41 | 2015 | januari, februari, maart
Verantwoordelijke uitgever: Damien Versele, Jozef Cuislainstraat 43a, 9000 Gent
Ond. nummer: 0406.633.304

Samenwerking
drughulpverlening
en justitie in de kijker

www.desleutel.be

[DeSleutel]

MENSEN KANSEN GROEIEN

In dit nummer

- 3 In gesprek met jeugdrechter Helena Martens: Ook het RKJ pleit voor stok achter de deur
- 6 Van dwang naar eigen keuze: Wat leert de zelfdeterminatietheorie ons over motivatie
- 8 Interview met strafrechter Gerda Weymiens: Drugbehandelingstraject Brugge in de kijker
- 12 Weer werk maken van Uitstroom: Een kwestie van goesting, erkenning en stimulans
- 14 Toneel als preventie
- 15 Educatieve sessies CIC in nieuw jasje
- 16 Sportdag De Sleutel

Editoriaal

Het komt niet zo vaak voor dat iemand met een verslavingsproblematiek uit zichzelf de stap naar de hulpverlening zet. Meestal wordt er op de achtergrond druk uitgeoefend. Die druk komt van de partner, ouders, school, werk, ...maar ook van justitie. In dergelijke gevallen gebeurt het dat de cliënt weinig geïnteresseerd is om zijn problematiek aan te pakken. De drughulpverlener zal dan vooral en prioritair inzetten op het opbouwen van eigen of interne motivatie van de persoon met een verslavingsprobleem voor het verdere verloop van de behandeling. In de volgende bladzijden geven we u – aan de hand van de zelfdeterminatietheorie – zicht op hoe motivatie werkt.

De voorbije jaren is de samenwerking tussen de drughulpverlening en justitie fors toegenomen. Er worden heel wat duurzame samenwerkingsafspraken gemaakt. Veelal gaat het om lokale pilootprojecten, ook op niveau van het parket en de politie. Een uitgebreid overzicht over de interactie tussen justitie en drughulpverlening kan u lezen op onze website.

In dit justitie-dossier focussen we op twee items. We gaan in gesprek met Helena Martens, voorzitter van de Unie van Nederlandstalige jeugdmagistraten. Samen met de jeugdrechter analyseren we de pijnpunten waaraan moet gewerkt worden, als we de drughulpverlening voor minderjarigen en jongvolwassenen beter bereikbaar willen maken, zoals we ons tot doel stellen in ons strategisch plan.

Verder bekijken we hoe druggerelateerde criminaliteit vandaag repressief aangepakt wordt in samenwerking met de hulpverlening. Eerder kon u hier reeds lezen over de Gentse pilootprojecten Proefzorg en Drugbehandelingskamer. Maar ook in Brugge werkt de drughulpverlening al langer samen met justitie. De resultaten zijn positief. Zo daalt de recidive bij personen die een hulpverleningstraject volgen. Toch zijn er nog knelpunten. We laten de betrokken actoren vanuit justitie en hulpverlening aan het woord.

Verder brengen we een overzicht van toneelstukken die vandaag gebruikt worden als aangrijpingspunt voor preventie. Het aanbieden en verwerken van toneelstukken vormt een vast onderdeel van het Unplugged-aanbod voor het secundair onderwijs. Een getrainde leerkracht kan voor de nabespreking gebruik maken van de handvatten die ons preventieteam heeft opgesteld.

Graag nemen wij u ook mee in een nieuw hoofdstuk in ons activeringsverhaal. Sociale Werkplaats De Sleutel rondde recent immers een project af waar geëxperimenteerd werd met een methodiek van duurzame doorstroom naar de gewone economie. Het blijft een kwestie van goesting, erkenning en stimulans!

We hebben in dit nummer eveneens aandacht voor de vernieuwing van de psycho-educatieve sessies in ons Crisisinterventiecentrum. Psycho-educatie is één van de methodieken die we inzetten in de behandeling van druggebruikers met als inzet cliënten beter te leren omgaan met hun problematisch middelengebruik.

Tot slot kondigen wij hier graag onze familiale sportdag aan die op zondag 20 september doorgaat op het Provinciaal domein De Nekker in Mechelen. De sportdag richt zich naar cliënten, familie van cliënten en begeleiders binnen de drughulpverlening, en alle geïnteresseerden in onze werking.

Damien Versele

Algemeen directeur De Sleutel

In gesprek met jeugdrechter Helena Martens

Ook het RKJ, opnamecentrum voor jongeren met verslaving, pleit voor stok achter de deur

Het Residentieel Kortdurend Jongerenprogramma (RKJ) van De Sleutel te Eeklo is één van de twee opname-units in Vlaanderen voor minderjarigen die kampen met een drugproblematiek. Het RKJ, dat vanaf de zesde staats hervorming onder de bevoegdheid van het Vlaamse Agentschap Zorg en Gezondheid valt, beschikt over 12 bedden. De belangrijkste stakeholders van deze setting zijn de jeugdrechters. Twee derde van de aanmeldingen verloopt via de jeugdrechtbank.

Eén van de doelstellingen uit het strategisch plan van De Sleutel stelt dat we de drughulpverlening voor minderjarigen en jongvolwassenen beter bereikbaar zullen maken. We willen niet alleen méér jongeren bereiken, maar ook willen we vroeger interveniëren in hun verslavingsloopbaan. Om dit te realiseren moeten drempels worden weggewerkt en samenwerkingen onder de loupe genomen.

Samen met Joris Cracco, afdelingshoofd van het RKJ gaan we op gesprek bij Helena Martens, familie- en jeugdrechter, ondervoorzitter van de Rechtbank van eerste aanleg Oost-Vlaanderen, Afdeling Gent en voorzitter van de Unie van Nederlandstalige jeugdmagistraten. We willen het met haar hebben over de samenwerking tussen de drughulpverlening en de jeugdrechters. Hoe ervaart zij de doorverwijzingen, welke drempels of problemen ziet zij en hoe kijkt ze naar de hervormingen, ook binnen integrale jeugdzorg.

Het verhaal van Ann

“Het verhaal van Ann in jullie feestnummer van eind 2014 legt belangrijke verschillen bloot,” zo steekt jeugdrechter Helena Martens van wal. “An is blijkbaar een intussen sterke dame die kiest voor een residentiële behandeling in De Sleutel omwille van de dreiging van een verdere detentie en ondanks het feit dat ze zich niet happig voelde om naar De Sleutel te gaan. En met succes. Ik weet niet hoe groot de positieve motivatie is die gevraagd wordt van meerderjarigen, maar naar mijn gevoel is die motivatievereiste bij minderjarigen wel heel doorslaggevend en is een gebrek aan hulpvraag bijna een exclusiecriteria. Ik betreur dat. Ik vind dat wanneer - om welke reden ook gerechtelijke (lees gedwongen) jeugdhulpverlening wordt ingeschakeld - de beslissing bij de jeugdrechter moet liggen. Niet bij de voorziening, laat staan bij de jongere. Nochtans, tot op de dag van vandaag kan een jeugdrechter zijn beslissing tot gedwongen hulpverlening nog steeds niet hard maken, omdat artikel 37, §2, 10° van de Wet op de Jeugdbescherming nog steeds niet van kracht is. Daar wordt specifiek de mogelijkheid voor de jeugdrechter voorzien om de jongere onder gerechtelijke maatregel residentieel te plaatsen in een dienst deskundig op

Helena Martens, voorzitter Unie Nederlandstalige jeugdmagistraten, legt pijnpunten bloot bij aanpak drugproblemen minderjarigen

het gebied van alcohol- of drugverslaving(1).” Maar dit blijft dode letter.

Jeugdrechter Martens: Hetzelfde geldt voor de opgelegde maatregel om een jongere toe te vertrouwen aan een psychiatrische voorziening. Wij botsen voortdurend op de vraag vanuit de voorziening: ‘Wil je geholpen worden?’. Als een jongere van zichzelf vindt dat hij of zij geen probleem heeft, dan staan wij vandaag quasi machteloos. Dit is geen verwijt naar De Sleutel toe, maar wel een vingerwijzing naar de wetgever. Ik krijg het niet uitgelegd aan ouders die geconfronteerd worden met een kind met een verslavingsproblematiek dat ik hun zoon of dochter niet gedwongen kan laten opnemen in het RKJ van De Sleutel. Moeten we ons - bij gebrek aan verdere uitvoering van deze wet op de jeugdbescherming - tegenover elkaar niet herpositioneren? Ik denk dat we een gedwongen maatregel, zelfs zonder hulpvraag, een kans op slagen moeten geven. Welke jongere wil graag zijn leefwereldje opgeven? De drempel is denk ik nog veel te hoog. Die jongere wil gewoon verder zijn ding doen.

Helena Martens wijst erop dat de slagkracht van de jeugdrechter veel kleiner is dan die van een correctionele rechter. Als een meerderjarige de (probatie)voorwaarden om mee te werken aan een hulpverleningsprogramma (van welke aard ook) aan zijn laars lapt, gaat het richting gevangenis. En dat weet de betrokkene ook. Martens: “Het is misschien niet de

beste motivatie om aan een programma te beginnen, maar toch. Een minderjarige daarentegen die niet meewerkt aan een hulpverleningsprogramma weet dat er geen onmiddellijke plaats beschikbaar is in een gemeenschapsinstelling (2) en speelt dat vaak uit. Het is mijns inziens een combinatie van wetgevende factoren en opnamecriteria die ervoor zorgt dat de toekomst van deze kwetsbare zelfdestratieve jongeren niet minstens de kans krijgen om gered te worden, zelfs tegen hun wil in”.

Joris Cracco (afdelingshoofd RKJ): Uw verhaal is heel herkenbaar. We vragen inderdaad een minimum aan motivatie bij jongeren. Als je met iemand moet werken die geen hulpvraag stelt, dan moet je als alternatief een gesloten voorziening hebben. We hebben in het verleden gedurende een korte periode opnameplicht gehad: de meeste van die jongeren liepen binnen de week weg. Vandaag hebben we nauwelijks weglopers. Maar ik ben het met u eens: we zouden jongeren tegen hun wil in moeten kunnen opnemen, of minstens zouden er gesloten opvangplaatsen moeten zijn waar therapeutisch gewerkt wordt met jongeren met een drug- of een dubbeldiagnoseproblematiek. We hebben echter niet de middelen om dat waar te maken. We geloven in het motiveren van jongeren met de stok achter de deur en in die zin zien wij de samenwerking met justitie als noodzakelijk. We hebben mekaar nodig. Het gedrag van jongeren moet duidelijk begrensd worden vanuit justitie. En als hulpverlening bieden wij een alternatief. We kunnen beter aan die motivatie werken als er een start kan gemaakt worden. Maar ik besef dat het voor jeugdrechtters soms moeilijk is als gevolg van het beperkt aantal plaatsen. Wij botsen op hetzelfde. Ik vind het ook altijd verschrikkelijk als wij iemand uit onze groepswerking moeten zetten en afronden. We weten dat we dan vaak de jeugdrechtter in de problemen brengen. Soms is er echter geen andere oplossing, omdat het hier in huis onleefbaar geworden is. Als er één iemand constant de boel op stelten zet in een leefgroep van 12 jongeren en een time out niets uitgehaald heeft... Bepaalde jongeren weten dat er geen plaats is en doen gewoon verder, en vanuit de hulpverlening kunnen we dan alleen maar vaststellen dat we er geen vat op hebben. Maar als we er op tijd bij zijn, slagen we er wel in... Het is anders als we de hulpverlening sneller kunnen opstarten in het verslavingstraject van de jongere....”

Jongeren met drugproblemen vroeger aanmelden

Martens: Maar wat als de jongere al te ver zit....

Cracco: Dat is ook onze frustratie. Aanmeldingen bij ons gebeuren heel laat.

Martens: Ik vrees dat dit voorlopig niet zal verbeteren. De drempels lijken met de integrale jeugdhulp (3) nog hoger geworden. Zo vraag ik me soms af of hulpzoekende ouders voldoende op de hoogte zijn van de mogelijkheden van de brede instap. Zijn bv. huisartsen - die vaak de eersten zijn die geconsulteerd worden door ouders - voldoende geïnformeerd over de vernieuwde werking van het hulpverleningslandschap voor jongeren?

Cracco: In het RKJ stijgt het aantal aanmeldingen, omdat we vóór de toegangspoort zitten. Maar omdat de meeste van onze jongeren reeds gekend zijn bij jeugdrechtter of parket is er toch reeds een serieuze druk. Als jongeren het risico willen nemen om het RKJ-programma te stoppen, dan waarschuwen we ze dat de jeugdrechtter daar niet tevreden zal mee zijn. Ze weten dus dat wij de jeugdrechtter informeren, maar meer niet. Om therapeutische redenen kunnen wij een jongere die beslist om weg te gaan, niet tegenhouden.

Martens: Soms zou ik willen dat jullie dat wèl doen... dat niet alleen wij in die rol van gendarme zitten. Als er sprake is van een gerechtelijke maatregel, dan moeten jullie het ook zo benoemen naar de jongere toe. Dan kan je eigenlijk niet zeggen: de keuze is aan u. Het komt er op aan samen te zeggen aan de jongere dat er geen keuze is. De maatregel staat op papier: dat is het, en niet anders. Dát is gedeelde hulpverlening.

Cracco: Dan moeten wij als back-up een beroep kunnen doen op een gesloten opvangmogelijkheid.

Martens: Die back-up is er in eerste instantie in de persoon van de jeugdrechtter. Als het echt zo stroef begint te lopen, vraag dan een afspraak met de jeugdrechtter. Op die manier kan de rechtter samen met u aan de jongere zeggen: je hebt geen keuze.

Cracco: Kun je dat ook waarmaken?

Martens: De afspraak uiteraard wel, het resultaat van de waarschuwing soms wel, soms niet. Dat is heel casuïstisch. Mijn probleem is dat jongeren zich in onze maatschappij vandaag kapot kunnen kiezen. Als ze dan te horen krijgen dat ze - ondanks de beschikking van de jeugdrechtter - toch nog de keuze hebben om het programma niet verder te doen, dan kan ik me daar niet achter zetten.

Cracco: Ik volg dat. We werken in 2 realiteiten die onvoldoende met elkaar geconnecteerd zijn. We hebben tal van middelen om jongeren opnieuw gemotiveerd te krijgen. En in een groot aantal gevallen lukt dat ook. Maar onze mogelijkheden zijn beperkt en de problematiek complex. Soms moet je prioriteit geven aan de veiligheid en de leefbaarheid van de groep of gaat het om zware psychiatrische proble-

men zoals suïcidedreiging, zelfverminking,... Als iemand op het dak staat en dreigt met springen... Een team kan zo iets niet aan. Daarvoor is een gesloten therapeutische opvang nodig.

Helena Martens maakt dan de vergelijking met volwassenen. "Ik zeg niet dat het een goede motivatie is om aan een programma te beginnen, maar als een dertiger weet dat hij geen keuze heeft: het is dat of zijn kinderen nooit meer zien, of in de gevangenis,...."

Joris Cracco wijst erop dat de invloed van drugs zo krachtig is dat men zonder externe motivering vaak niet aan een therapie begint. Bij volwassenen is dat de druk van partner, kinderen,... Het feit dat ze in de goot of in de gevangenis zitten. "Bij minderjarigen speelt dat veel minder. Zij hebben een dak boven hun hoofd, er wordt voor hen gezorgd, ze staan op of gaan uit wanneer ze willen. Kortom de nadelen van het gebruik wegen zelden op tegenover de voordelen."

Valt de oprichting van een gesloten opvang te verwachten in het kader van de zesde staats hervorming?

Martens: "Ik kan daar heel weinig over zeggen. Van overheidswege horen wij heel weinig. Ik ben nochtans voorzitter van de unie van Nederlandstalige jeugdmagistraten. Er is wel een werkgroep, maar daar worden we tot nu toe niet echt actief in betrokken, tot onze spijt. Het staat ook heel summier verwoord in het regeerakkoord. We nemen ons wel voor een actieve vragende rol te mogen spelen in de voorafgaande besprekingen."

Het lijkt er met de hervorming van integrale jeugdhulp niet eenvoudiger op te worden?

Martens: Het is een heel log systeem als je voorbij de toegangspoort moet. Het is niet evident om jongeren op korte termijn ergens geplaatst te krijgen, ook al zijn er bedden vrij. De overstap tussen de actieve crisishulpverlening en de naadloze aansluiting die decretaal voorzien is via de gemandateerde voorzieningen loopt niet steeds zoals het hoort. Ik merk een constante botsing tussen de hulpverlening en de gerechtelijke hulpverlening. Als jeugdrechter (lees ook: sociale dienst) hebben we bijzonder weinig te zeggen. Ook het RKJ weigert soms jongeren op te nemen.

Gebrek aan crisisopvang voor jongeren

Cracco: Dat ligt voornamelijk aan het ontbreken van middelen om minderjarigen met een drugproblematiek in crisis goed op te vangen. We zijn nooit zeker welke drugs ze genomen hebben. Een opname bij ons moet dus goed medisch opgevolgd worden.

Bij jongeren wegen de nadelen van gebruik veel minder door in vergelijking met volwassenen

Martens: En in jullie Crisisinterventiecentrum te Wondelgem?

Cracco: Dat is geen alternatief. Als je een jong meisje tussen oudere heroïnegebruikers plaatst, weet je wat het resultaat zal zijn... Ik vraag me ook telkens af hoe het komt dat een jongere met drugproblemen vaak zo laat wordt doorverwezen. En hoe het komt dat de vraag dan telkens zo acuut is. Dat is geen verwijt aan de jeugdrechters.

Martens: Om mensen de weg naar de hulpverlening te helpen vinden moet de buitengerechtelijke jeugdzorg aanklappende gaan werken. En inderdaad de moeilijkste dossiers worden op een acuut moment naar ons doorverwezen. Echter, zolang wij geen opname als gedwongen maatregel bij jullie kunnen forceren staan we even ver als de vrijwillige hulpverlening... Doorverwijzing naar de jeugdrechter gebeurt veelal met als argument 'gesloten opname is noodzakelijk vooraleer er een behandeling mogelijk is'.

Cracco: Ik zie vooral een nood aan meer samenwerking op dat vlak. Het is ook niet eenvoudig... Eerst moet men het drugprobleem leren zien. Daarna komt het erop aan om de ernst van dat druggebruik in te schatten. Niet elke gebruiker is immers verslaafd. Wij kunnen helpen om een goede inschatting te maken. We willen onze expertise vroeger ter beschikking stellen om daar waar al kan ingegrepen worden, vroeger in te grijpen. We mogen niet wachten tot het zo ernstig wordt...

Martens: ... en het hoeft niet allemaal via de rechter.

Welke drempels zijn er om dit te realiseren?

Cracco: Als RKJ zijn wij relatief klein. We kunnen niet met alle consultants van de OCJ's (5) en de Jeugdrechtbank, constant in contact te zijn. Dat gebeurt veelal op casusniveau. In die samenwerking moeten we blijven investeren, ook al voorziet de overheid strikt gezien geen middelen voor expertiseoverdracht. We kennen mekaar ook nog onvoldoende. Soms bekijkt de overheid onze werking door de bril van de drughulpverlening voor volwassenen. We hebben echter een uitzonderlijk profiel dat de vergelijking met volwassenen niet doorstaat. Pubers hebben veel toezicht nodig, daar moet je heel anders motivationeel mee werken, je moet

Van dwang naar eigen keuze: wat leert de zelfdeterminatietheorie ons over motivatie?

Het gebeurt eigenlijk zelden dat een drugverslaafde uit zichzelf de stap zet naar de hulpverlening. Meestal wordt er op de achtergrond druk uitgeoefend. Die druk kan bijvoorbeeld komen vanuit justitie maar evengoed via andere personen zoals partner, ouders, school, werk, Het is goed dat deze personen of instanties een duidelijk signaal geven dat een gedragsverandering wenselijk is. En het is goed dat de drughulpverlening niet kieskeurig is en de deuren openzet voor mensen die zelf eigenlijk nog geen keuze gemaakt hebben. Hierdoor staan we voor de opdracht om tijdens onze therapie te werken aan de opbouw van de eigen of interne motivatie van de drugverslaafde.

Met andere woorden: externe motivatie is goed om mee te starten, maar onvoldoende om mee te eindigen! Er is bovendien een evolutie van dwang naar eigen motivatie nodig om de kans op terugval te reduceren. Traditioneel spreken we over het onderscheid tussen externe en interne motivatie. Intussen zijn er nieuwe, interessante theoretische ontwikkelingen op dit gebied. Zo verlaat de zelfdeterminatie (ZDT)-theorie van Deci, Ryan en Vansteenkiste dit traditionele onderscheid tussen interne en externe motivatie. In deze ZDT-theorie wordt gekozen voor het onderscheid tussen autonome of vrijwillige motivatie tegenover gecontroleerde of verplichtende motivatie. De auteurs brengen nog meer nuances aan en onderscheiden 5 soorten motivatie: 2 types van gecontroleerde motivatie en 3 types van autonome motivatie.

De 2 vormen van gecontroleerde motivatie

De eerste vorm wordt externe regulatie genoemd. De motivationele drijfveer is hier de verwachting van een beloning of een straf. Dit geeft stress, druk en voelt aan als een verplichting. Er is geen persoonlijke aanvaarding of internalisatie van het beoogde doel.

Voorbeeld: ik ga in behandeling omdat ik anders naar de gevangenis moet.

Het tweede type noemt men geïntrojecteerde regulatie. De motivationele drijfveer is hier zowel vermijden van negatieve gevoelens zoals schaamte, schuld, angst als positieve gevoelens zoals trots en zelfwaarde ervaren. Ook dit geeft stress, druk en voelt aan als een verplichting, maar het is een verplichting die men zichzelf oplegt. Er is een gedeeltelijke persoonlijke aanvaarding of internalisatie van het beoogde doel. Dit kan leiden tot interne conflicten. Omgaan met deze interne conflicten vraagt veel energie, waardoor de duurzaamheid van veranderingen in het gedrag kan komen.

Voorbeeld: ik ga in behandeling omdat ik mij schaam voor wat ik in dronken toestand deed.

De 3 vormen van autonome motivatie

Bij geïdentificeerde regulatie is de motivationele drijfveer persoonlijke relevantie of waarde. De persoon identificeert zich met het gedrag of de regulatie ervan. De persoon begrijpt de waarde van een actie in het licht van doelen die hijzelf belangrijk vindt. Dit gaat gepaard met een gevoel van vrijheid, autonomie. Het beoogde doel wordt bijna volledig aanvaard.

Voorbeeld: ik ga in behandeling omdat ik zo heel wat zaken in mijn leven ten gronde kan veranderen.

De volgende vorm van motivatie wordt geïntegreerde regulatie genoemd. Ze is gebaseerd op een streven naar harmonie, coherentie. De gedragsregulatie is op harmonieuze wijze geïntegreerd met andere identificaties, er zijn geen interne conflicten. De gedragsregulatie kan daarom flexibel gehanteerd worden, er is geen sprake van rigiditeit. Ook dit gaat gepaard met een gevoel van vrijheid, autonomie. De persoonlijke aanvaarding is volledig, want wat men nastreeft past naadloos in het totale levenspatroon. Hierdoor komt er energie vrij, waardoor de bereikte verandering duurzaam wordt.

Deze eerste 4 vormen van motivatie zijn varianten van extrinsieke motivatie.

Bij echte intrinsieke motivatie, het laatste type dus, is plezier, geïnteresseerd zijn, geboeidheid de motivationele drijfveer. Dit gaat uiteraard gepaard met een gevoel van vrijheid, autonomie. Persoonlijke aanvaarding wordt niet meer relevant, we kunnen spreken van een passie!

Voorbeeld: ik ga in behandeling omdat ik het boeiend vind om iets over mezelf bij te leren.

In de zelfdeterminatietheorie wordt door Deci e.a. eveneens gesproken van amotivatie. Hier is geen sprake van motivatie, want het gedrag is niet gericht op het bereiken van een specifieke uitkomst. Dat kan gebeuren als het belang van een gedragsverandering niet ingezien wordt (denk aan aangeleerde hulpeloosheid: wat men ook doet, het maakt niet uit) of als men zich onbekwaam voelt om de gedragsverandering te bereiken.

De psychologische basisbehoeften

De zelfdeterminatietheorie legt de klemtoon op het persoonlijk onderschrijven van de veranderdoelen door de cliënt. Om autonome motivatie te ontwikkelen en te bestendigen is bevrediging van de psychologische basisbehoeften de motor. De psychologische basisbehoeften zijn autonomie, competentie en relationele verbondenheid. Autonomie is het gevoel hebben om psychologisch vrij

te zijn om zelf te kunnen kiezen (vandaar: zelfdeterminatietheorie). Competentie is het gevoel hebben dat men bekwaam is bij de uitvoering van activiteiten (= succes behalen is afhankelijk is van de eigen inspanning en competenties). Relationele verbondenheid is zich ingebed weten in diepgaande en bevredigende sociale relaties. De bevrediging van deze 3 psychologische behoeften is volgens de zelfdeterminatietheorie de motor om verandering na te streven. Het internaliseren van regulaties is een zeer belangrijk proces bij het socialiseren van mensen in onze samenleving, omdat het toelaat om op een meer effectieve wijze te functioneren in de samenleving. De behoefte aan verbondenheid is hiervan de motor. Deze behoefte wordt ook gekenmerkt door een verwachting van wederkerigheid.

Hoe kan de hulpverlener de motivatie ontwikkeling beïnvloeden?

Het is de taak van de therapeut om de cliënt door de verschillende types van motivatieregulatie te loodsen. De therapeut probeert maximaal aan de 3 basisbehoeftes tegemoet te komen, zelfs als de cliënt niet elke behoefte belangrijk vindt. Om een verandering van motivatietype mogelijk te maken zal de therapeut een behoeftenbevredigende context aanbieden in de therapie of samen met de cliënt in de dagelijkse context zoeken via welke activiteiten de behoeftenbevrediging kan bereikt worden.

Externe motivatie is goed om mee te starten, maar onvoldoende om mee te eindigen

Wat moeten we begrijpen onder een behoeftenbevredigende therapeutische omgeving?

De therapeut zal positieve feedback geven en dit doen op informerende wijze en niet op controlerende wijze. De therapeut kan competentieversterkend te werk gaan door structuur en houvast te bieden. De cliënt kan geholpen worden door het therapeutische proces te structureren omdat dit inzicht verhogend is en veiligheid geeft wanneer nut of doelen van de therapie onduidelijk worden. Een chaotische context is niet goed om de behoefte aan competentie te bevredigen. Een structurerende context is dat wel want regels en structuren bieden houvast, als ze maar duidelijk uitgelegd worden en gesitueerd worden in de verwerving van autonomie.

Autonomie-ondersteunende hulpverleners proberen vanuit een nieuwsgierige en geïnteresseerde houding het perspectief van de cliënt te begrijpen. Empathie omvat de kern van autonomie ondersteuning. Een goed begrip van de cliënt laat toe om hem te helpen bij het maken van keuzes. De therapeut hanteert geen druk om verandering te bekomen. Geloven in de groeimogelijkheden van de cliënt helpt deze laatste.

Relationele verbondenheid nastreven in de therapeutische context betekent dat de therapeut investeert in onvoorwaardelijke therapeutische aandacht voor iedereen. Hij creëert een warme context, dit staat haaks op een verwaarlozende context.

Besluit

De zelfdeterminatietheorie sluit goed aan bij wat we nu kennen als goede praktijk. De inzichten uit de zelfdeterminatietheorie geven ons meer handvaten om cliënten, doorverwezen worden door justitie (of op een andere manier een verplichting voelen), verder te helpen bij het maken van een eigen keuze. Laat ons echter niet vergeten dat relationele verbondenheid en competentie verwerven even belangrijke behoeften zijn als autonomie. Elke cliënt is een individu met een eigen motivationeel profiel.

Drugbehandelingstraject Brugge in de kijker

8

Hoe kunnen we druggerelateerde criminaliteit beter aanpakken? Moeten we niet meer investeren in aangepaste rechtbanken om te voorkomen dat problematische gebruikers steeds tegen de lamp blijven lopen, zonder dat hun drugprobleem wordt aangepakt...? In Brugge werkt de drughulpverlening al enige tijd samen met justitie in functie van doorverwijzing. De resultaten zijn positief. Zo daalt de recidive bij personen die in een hulpverleningstraject geraken. Toch zijn er nog knelpunten. De betrokken actoren vanuit justitie en hulpverlening aan het woord.

In Gent toonde de Drugbehandelings"kamer" (DBK) reeds een tijdje dat drugcriminaliteit efficiënter kan aangepakt worden. Het DBK-project uit Gent (zie ook kaderstuk) is geïnspireerd op het Angelsaksische fenomeen van "drugcourts". Druggerelateerde rechtszaken komen er bij een gespecialiseerde rechter terecht. In tegenstelling tot gewone rechtszaken wordt bij de DBK geopteerd voor een heel betrokken aanpak waarbij niet de bestraffing centraal staat, maar wel de toeleiding naar en het volgen van een behandeling in de (drug)hulpverlening. De beklagde voor een DBK wordt voor het uitwerken en opvolgen van dit hulpverleningstraject bijgestaan door een vertegenwoordiger van de hulpverlening, een 'liaison' of verbindingspersoon.

In het arrondissement Brugge is men ook gevoelig voor de problematiek van drugsgerelateerde delinquentie en werkt men aan een goede samenwerking met de hulpverlening. Reeds geruime tijd is er op niveau van het openbaar ministerie het Clean-project en sinds kort is men aan de slag gegaan met een aangepaste versie van de drugbehandelingskamer.

Samen met Dirk Dobbelaere, stafmedewerker Justitie binnen dagcentrum De Sleutel te Brugge, hebben we een gesprek met Gerda Weymiens, ondervoorzitter van de rechtbank van eerste aanleg van het gerechtelijk arrondissement West-Vlaanderen, zetelend in de afdeling Brugge. Namens het openbaar ministerie is Lode Vandaele, substituut Procureur des Konings er komen bijzitten.

Bij het begin van het gesprek verwijst Lode Vandaele meteen naar de drugwetgeving die in 2003 grondig wijzigde en voorzag dat druggebruikers omwille van hun louter druggebruik onder bepaalde voorwaarden niet langer zouden vervolgd worden (strafrechterlijke reactie als ultimum remedium).

Lode Vandaele: Het parket oordeelde na enige tijd echter dat het niet wenselijk was om naar gebruikers toe niet op te treden. Gewoon op basis van politionele tussenkomsten zagen we immers dat wie drugs gebruikt vaak in de problemen komt of problemen veroorzaakt, dit bij zichzelf, zijn familie of voor de maatschappij. We beseften dat we

*(vlnr Lode Vandaele, rechter Gerda Weymiens, Dirk Dobbelaere)
De kans op recidive vermindert als men naar aanleiding van gepleegde feiten de onderliggende hulpvraag kan aanpakken*

ook iets moesten doen aan problematisch gebruik. Er werd wel doorverwezen naar De Sleutel, maar op parketniveau vonden we dat toch te vrijblijvend. Er was geen engagement. We zijn toen gaan kijken naar het experiment in Gent met de lange en de korte proefzorg.

Mensen met een drugprobleem moeten in eerste instantie geholpen worden en horen niet thuis in de gevangenis. Is dat de achterliggende gedachte waarmee het Clean-project in 2009 te Brugge werd opgestart ?

Vandaele: Klopt. Via Clean kan het parket/openbaar ministerie als voorwaarde opleggen dat men zich dient aan te melden bij De Sleutel. Het grote verschil met Gent is echter dat we geen casemanager inschakelen die de brug legt naar de hulpverlening, maar meteen verwijzen naar De Sleutel.

Voor alle duidelijkheid. Het gaat bij Clean niet om zware inbreuken of misdrijven?

Vandaele: Inderdaad. De Clean-aanpak houdt in dat het parket bij inbreuken op de drugwetgeving – zoals problematisch druggebruik, in beperkte vriendenkring gebruiken - niet overgaat tot vervolging op voorwaarde dat de betrokkene zich laat begeleiden bij De Sleutel voor maximum 6 maand. Het parket engageert zich om het dossier bij positieve evaluatie na zes maand te seponeren en bij negatieve evaluatie te dagvaarden voor de rechter.

Hoe loopt dat in de praktijk ?

Vandaele: Concreet stelt de politie bijvoorbeeld problematisch gebruik vast en wordt de betrokkene voor een geïnformeerde keuze gesteld. Ofwel gaat hij op gesprek naar

het dagcentrum De Sleutel ofwel wordt hij vervolgd. In het eerste geval tekent de persoon een engagementsverklaring om binnen de 14 dagen naar De Sleutel te gaan. De Sleutel ontvangt deze verklaring via fax en volgt op dat de persoon zich effectief aanmeldt. Maar het is niet evident om dat zonder liaison echt systematisch aan te pakken.

Dirk Dobbelaere: Op parketniveau kan dit in Gent echt goed opgevolgd worden dankzij de proefzorgmanager. Dat loopt natuurlijk veel efficiënter. Vorig jaar waren er bij ons wachtlijsten waardoor mensen soms tot 3 maanden moesten wachten op een afspraak.

Vandaele: Klopt, maar toch werkt het nu al, ook zonder proefzorgmanager, omdat er een groot vertrouwen is en omdat we intussen een sterk partnership hebben met De Sleutel. We weten dat het loopt zoals het hoort, weliswaar op basis van een beperkte verslaggeving. Onze bedoeling is toekomstige problemen vermijden. We willen die externe motivatie, de druk van justitie ombuigen naar een interne motivatie. We willen personen met een drugprobleem tot inzicht doen komen waardoor ze zich verder voor hun drugprobleem laten begeleiden. Het systeem is zeker voor verbetering vatbaar. Het voornaamste is echter dat problematische gebruikers gedetecteerd worden en op de goede weg worden gezet.

Zijn er pijnpunten?

Vandaele: De verslaggeving is beperkt, vooral bij gebrek aan middelen. Jullie zijn bezig met behandeling, niet met administratie. En zoals gezegd waren er wachttijden, maar dat is hopelijk opgelost. Justitie wil geloofwaardig zijn. Als we iemand aanmanen om zijn drugprobleem binnen de 14 dagen aan te pakken, dan moeten we dit ook kunnen waarmaken. Anders geef je een slecht signaal. Daarnaast willen we extra inzetten op sensibilisering. Vandaag gebeurt de aanmelding over de verschillende politiezones heen op een te arbitraire manier. Intussen heeft ook het MSOC zich in dit verhaal ingeschakeld. De capaciteit binnen de hulpverlening is dus ruimer geworden. Vandaar dat we vanuit het parket Brugge via een gezamenlijke brief van alle drugsmagistraten herinnerd hebben aan het Clean-verhaal met de vraag aan de politiekorpsen om meer systematisch melding te maken van problematisch gebruik.

Dobbelaere: En we zien dat dit goed werkt, zeker bij wie voor het eerst met justitie in aanraking komt, de zgn first offenders.

Vandaele: Naar de toekomst blijven we ons wat Clean betreft beperken tot toeleiding naar de drughulpverlening, en dit niet alleen in Brugge, maar i.s.m. Kompas en het MSOC Oostende ook in de andere regio's van West-Vlaanderen.

Aanklappende aanpak: het drugbehandelingstraject

Als het Clean-traject mislukt, dan volgt een echte dagvaarding?

Gerda Weymiens: Klopt. Als de persoon in kwestie weigert om op gesprek te gaan bij de hulpverlening, dan start in principe het klassieke strafrechtelijke verhaal dat kan uitmonden in probatie, of effectieve bestraffing.

Dobbelaere: Weet echter dat we met de cliënt dan al lang uitgebreid de voor- en de nadelen (gerechtskosten, strafregister,...) hebben besproken. Kortom, men beseft dat de opvolging op het niveau van de correctionele rechtbank een veel grotere impact heeft dan bij het parket...

Weymiens: Maar omdat we uit ervaring weten dat we bij mensen met een verslavingsprobleem heel kort op de bal moeten spelen hebben we op eigen initiatief de strafrechtelijke praktijk van de drugbehandelingskamer in Gent in een aangepaste vorm ook in Brugge geïntroduceerd. Kopiëren was uitgesloten want we hebben niet de materiële en financiële ondersteuning van de overheid die Gent wel heeft. We doen het dus op basis van inzet en vrijwilligheid van een gans netwerk van partners. Vroeger kon het opstarten van een bij vonnis uitgesproken probatie⁽¹⁾ een paar maanden aanslepen. Dit nam te veel tijd in beslag. Bovendien leert de praktijk dat een groot aantal beklaagden met een drugprobleem zich op de zitting bij mij gemotiveerd tonen om van de drugs af te geraken. Maar buiten zijn er te veel verleidingen... bovendien moeten we steeds voor ogen houden dat mensen met een drugprobleem meestal een zeer beperkte karaktersterkte en draagkracht hebben. Begeleiding en zeer kort op de bal spelen zijn sleutelbegrippen, daarom wilden we ook die aanklappende aanpak in opvolging van Clean handhaven. Bij een gewoon vonnis verliezen we die greep immers te veel. We beseffen maar al te goed dat een drugprobleem aanpakken met vallen en opstaan gebeurt. Als het bij Clean dus mislukt, kan het - mits de beklagde voldoende gemotiveerd blijkt - in een drugsbehandelingstraject alsnog slagen. In dergelijk geval zou het dan ook niet goed zijn mocht ik als rechter niet willen mee stappen in die nieuwe poging. Als we beslissen om de procedure te starten dan wordt de beklagde tijdens de eerste zitting gevraagd om in te stemmen met de opstart van het traject en moet hij binnen de 7 dagen een afspraak maken bij de drughulpverlening.

Vandaele: Dat is dan het begin van een drugbehandelingstraject van 8 maand met minimum een drietal ijkmomenten. Eén van de voordelen is dat we de cliënt met een positieve inzet tijdens die periode kunnen "belonen". Zijn effectieve bestraffing kunnen we bijvoorbeeld veranderen in probatie of uitstel. Soms volgt er zelfs probatie opschorting (naargelang de zwaarwichtigheid van de feiten en de resultaten van het doorlopen traject).

In een aparte bijdrage op onze website kan u meer lezen over de interactie tussen justitie en drughulpverlening.

Drugbehandelingskamer in Gent

In Brugge inspireert men zich op het pilootproject van de Gentse drugbehandelingskamer. Wim De Backer, afdelingsvoorzitter Brugge van de rechtbank van eerste aanleg van West-Vlaanderen, gaf hiervoor de nodige impulsen en steun en zorgde er mee voor dat deze aanpak binnen het arrondissement vandaag een prioriteit is. Hij ging samen met rechter Weymiens de DBK-werking van dichtbij bekijken, met de bedoeling het eigen traject te versterken, waarna in Brugge meteen aan tafel werd gezeten met extra partners, ook buiten de drughulpverlening.

De Drugbehandelingskamer (DBK), is een pilootproject dat in 2008 opgestart is in de rechtbank van eerste aanleg te Gent. Het betreft een gespecialiseerde kamer binnen de rechtbank van eerste aanleg die de beklagde de mogelijkheid geeft om – onder toezicht – aan zijn (of haar) drugprobleem te werken. De duurtijd van de gesuperviseerde drugbehandeling varieert van zes tot twaalf maanden afhankelijk van de inzet en de vooruitgang van de beklagde. Als het behandelingstraject succesvol verloopt, zal daar bij het eindvonnis rekening mee gehouden worden. Als het traject niet wordt gevolgd, zal er onmiddellijk worden overgegaan tot het eindvonnis. Op de inleidende zitting geeft het openbaar ministerie de uiteenzetting van de feiten die de beklagde worden tenlaste gelegd en wordt de strafmaat toegelicht. Hierna gaat de voorzitter van de rechtbank dieper in op de feiten en omstandigheden. Als de beklagde bereid blijkt om zich te laten begeleiden, krijgt hij de mogelijkheid om in contact te treden met de liaison. Deze vertegenwoordiger van de drughulpverlening zal de beklagde doorheen de procedure begeleiden en bijstaan in de zoektocht naar een gepaste hulpverlening op alle levensdomeinen (huisvesting, werk, lichamelijke en psychische gezondheid, financiën ...). Tijdens de volgende zittingen - oriënteringszitting, opvolgzitting(en) - zal de beklagde telkens zijn behandelingstraject toelichten en bewijzen dat hij de alle voorwaarden van dit traject naleeft (attesten van aanwezigheid, urinecontroles, attesten van inschrijving bij de VDAB, budgetbeheer, afbetaling van de burgerlijke partijen ...) Tot slot volgt de "eindzitting" waarbij de zaak ten gronde behandeld wordt, alle partijen (openbaar ministerie, burgerlijke partijen, beklagde) gehoord worden en waarbij de rechter voor de uiteindelijke strafmaat rekening houdt met het afgelegde hulpverleningstraject.

Voor die speciale rechtbank verschijnen niet alleen zaken van mislukte Clean-trajecten, maar evengoed personen die zwaardere feiten gepleegd hebben maar van wie gedetecteerd werd dat het problematisch gebruik de onderliggende oorzaak is.

Vandaele: Klopt. Veelal gaat het dan om gebruik dat leidt tot andere misdrijven. Eigenlijk is de naam Drugsbehandelingstraject hier in Brugge beter gepast dan DBK omdat het gaat om het monitoren en stimuleren van een weg die de beklagde zelf moet afleggen.

Welke resultaten kunnen jullie voorleggen?

Dobbelaere: De cijfers tonen dat iedereen beter wordt van deze aanpak. In 2014 werden er 34 trajecten behandeld. Van de 13 afgeronde dossiers kregen er 11 probatie. In twee gevallen volgde er opschorting en koos men op vrijwillige basis voor een hulpverleningsverhaal. 14 dossiers zijn nog lopende. Bij amper 5 dossiers werd het traject voortijdig stopgezet.

Heeft het drugbehandelingstraject nog pluspunten?

Vandaele: Het is een meerwaarde dat we voor de zwaardere gevallen de oprechte bereidheid van iemand kunnen

aftoetsen. Wil de beklagde effectief iets doen aan zijn drugprobleem? Uit ervaring weten we hoe iemand met een verhaal van goede intenties (net werk gevonden, kindje op komst) de rechter weet te overtuigen. Maar eenmaal de probatie een feit is, begint het te vaak te slabakken. Nu kunnen we na 8 maanden goed aftoetsen bij iemand die zwaar in de problemen gezeten heeft: is dit effectief probatie waard of probeert die persoon justitie een rad voor de ogen te draaien?

Weymiens: Die persoon in kwestie moet natuurlijk behandelbaar zijn. Lukt het m.a.w. om naar De Sleutel te gaan. Is hij bereid om zich te laten behandelen? We zijn en blijven trouwens in een strafrechtelijke context. We mogen nooit uit het oog verliezen dat de beklagde strafbare feiten gepleegd heeft waarbij er eventueel zelfs slachtoffers gevallen zijn. Wel is het zo dat het een win-win situatie is want een daaropvolgende probatie of een werkstraf hebben veel grotere slaagkansen als er eerst een 8 maanden durend positief traject aan vooraf gegaan is.

Vandaele: Het is ook positief dat we kunnen vooruitkijken. Je hebt die persoon opnieuw voor 8 maanden in een hulpverleningstraject gebracht. Omdat we weten dat het nog een tijd kan duren vooraleer een vonnis effectief uitvoerbaar

is, kunnen we – vanuit die aanklappende visie - ook op dat moment een engagement vragen. We stellen voor dat deze persoon intussentijd op vrijwillige basis naar de hulpverlening blijft gaan. Eenmaal de probatie opgestart, kan de justitieassistent vragen of dit effectief gebeurde.

Recidive daalt

Weymiens: Het kan echt een win-win situatie zijn. Ik ben ervan overtuigd dat dit een betere aanpak is. We hebben te maken met mensen die feiten pleegden maar die ook een onderliggende hulpvraag hebben, waarin de hulpsector een positieve rol kan spelen. Als de onderliggende hulpvraag kan aangepakt worden dan is de maatschappij daarmee ook gebaat want dan beperkt dit op aantoonbare wijze de kans op recidive.

Dobbelaere: Uit de evaluatie van de drugbehandelingskamer in Gent blijkt inderdaad dat bij 80 % van de doelgroep de recidive daalt. Drie kwart recidiveerde niet in de eerste 18 maanden volgend op hun DBK-traject. Eén vierde pleegde in die periode gemiddeld minder feiten dan voor de DBK.

Hoe zien jullie de toekomst van het drugsbehandelingstraject? En in hoeverre is het ontbreken van de liaison vandaag een nadeel?

Weymiens: De hulpverleningsinstanties moeten nu elk op hun domein de rol van begeleider en mentor/coach voor de beklaagde mee opnemen. Het is pas op de zitting dat elk dossier voor het eerst aan bod komt en er fysiek met de beklaagde kan gesproken worden waarbij kan nagegaan worden of er bv. ook problemen zijn met huisvesting, werk,... Met een liaison is die voorbereiding allemaal al gebeurd. Omwille van het gebrek aan liaison moet de rechtbank er dus zelf veel meer tijd in stoppen, wat de verwerkingscapaciteit hindert. Het kan zijn dat een aantal probleemgebieden minder aan bod komen omdat de rechtbank uiteraard niet dezelfde grondige kennis van de hulpverlening heeft die een liaison wel heeft.

Dobbelaere: Een liaison kan ook veel aanklappende werken. Die gaat letterlijk mee naar de eerste afspraak in de drughulpverlening. Die weet hoe iedere doorverwijzing loopt.

Weymiens: En om een traject te doen slagen weet ik als rechter dat een engagement nodig is niet enkel op het vlak van middelengebruik maar ook op de andere levensgebieden. Zonder die liaison wordt het nog belangrijker om externe partners mee te krijgen, zoals OCMW (vb voor huisvesting, werk), Centra Geestelijke Gezondheid (voor onderliggende psychische problematiek), CAW,... Anders slaag je er niet in die personen die soms aan de rand van de maatschappij leven, zich opnieuw te leren

Bij 80% van de DBK-doelgroep daalt de recidive.

integreren waarbij ze bv. administratief opnieuw helemaal in regel geraken, een opleiding beginnen volgen... Zoals gezegd hebben ook de samenleving en de slachtoffers hier baat bij en gaat het om een win-win situatie. Jammer genoeg blijft de aanpak van de andere levensgebieden nu nog wat onderbelicht. Vandaar dat we op korte termijn de ondersteuning binnen de welzijnssector wilden opstarten.

Rol voor Justitiehuis?

Vandaele: Ik hoop dat we in de toekomst ook het justitiehuis (vandaag geen bevoegdheid van Justitie meer maar van de Vlaamse Gemeenschap) in het drugbehandelingstraject kunnen betrekken. Als meerdere partners samen alle levensgebieden van iemand in een traject bekijken, zou het goed zijn, mocht de justitieassistent een coördinerende rol kunnen innemen, bijna zoals een coach met de cliënt zijn individuele doelen opneemt. Alle info zou op die manier in één dossier kunnen zitten.

Het pilootproject met de DBK in Gent is eigenlijk een bewezen goede praktijk. In september 2013, toen het evaluatie-onderzoek werd gepresenteerd, kondigde Annemie Turtelboom (toen minister van Justitie) een mogelijke uitbreiding met Brugge aan. Toch is een echte uitrol niet mogelijk?

Dobbelaere: Het is inderdaad een goede praktijk. Intussen is er wel overleg geweest op diverse niveaus en kabinetten. Jammer genoeg blijken er geen centen te zijn voor de liaison, ook niet op Justitie.

Weymiens: We hebben destijds bewust al initiatief genomen op proefzorgniveau in afwachting van subsidiëring. We zijn dus vertrokken op eigen kracht. Eigenlijk kan de liaison hier vandaag gewoon instappen.

Weymiens: Al bij al vind ik dat we goed bezig zijn. Spijts het ontbreken van een liaison, wat een echte meerwaarde zou betekenen en het ontbrekende stuk van de puzzel is, zie ik op alle vlakken een win-win. Zeker met de uitbreiding van onze partners naar Kompas, MSOC, CGG, en ook het OCMW Brugge en Oostende. Er zal nu intensiever op dossiers kunnen gewerkt worden. We streven er ook naar om 1 contactpersoon te hebben binnen elk OCMW. In september volgt een evaluatie.

⁽¹⁾ Probatie is een begrip uit het Belgische strafrecht. Het betekent dat de rechter iemand kan verplichten om bepaalde voorwaarden (vb het volgen van een behandeling) na te leven tijdens een proeftermijn. De probatie kan alleen worden toegestaan bij een opschorting van veroordeling of bij een uitstel van de tenuitvoerlegging van de straf. In beide gevallen kan de proeftermijn tussen één en vijf jaar liggen.

Weer werk maken van uitstroom: een kwestie van goesting, erkenning en stimulans

12

Sociale Werkplaats De Sleutel rondde recent een project af waarbinnen volop geëxperimenteerd werd met een methodiek die moet leiden naar een duurzame doorstroom vanuit de sociale economie naar de gewone economie.

Het doel van de oproep van het Europees Sociaal Fonds (ESF) was:

- verhoging van de uitstroom uit de sociale economie (SEC) naar het normaal economisch circuit (NEC).
- anticiperen op het komende maatwerkdecreet (in voege van 01/04/2015) met een vernieuwde rol voor maatwerkbedrijven
- sociale integratie van kansengroepen verbeteren met het oog op een duurzame integratie in het reguliere arbeidsproces.

Om dit uitstroomproject uit te voeren werd samengewerkt met sociale werkplaatsen Ateljee, Kringwinkel Antwerpen en Compaan evenals met Randstad Diversity en Katoennatie, als partners in het reguliere circuit. Hierna geven we inzicht in de bouwstenen van de ontwikkelde uitstroom-methodiek die onze medewerkers voortaan begeleidt tijdens de tocht naar hun droomjob.

Een kwestie van goesting

De belangrijkste drempel vooraleer aan uitstroom kan gedacht worden is het creëren van **goesting**. Uit de trajecten bleek al snel dat kandidaten steeds zelf een aantal stappen moeten zetten vooraleer ze klaar zijn voor de overgang van de “veilige werkplaats” naar die “grote boze arbeidsmarkt”. Elke werknemer draagt een eigen rugzak met problemen die maakt dat ze hun eigen situatie vaak als *uitzichtloos* beschouwen. Om hier los van te komen wordt vanuit een waarderende benadering gepoogd om die goesting vast te pakken door de werknemer te laten *dromen* (opmaak Persoonlijk Ontwikkelingsplan, POP), in eerste instantie zelfs zonder link met werkgelegenheid. Na een analyse van die droom en het zoeken naar een match met uitstroom komen we uiteindelijk in de fase van het plannen. Zo bleek een VDAB-opleiding voor etalagiste de hefboom om een poetsvrouw de switch te helpen maken voor het zoeken naar werk als winkelbediende. Kortom we zoeken systematische oplossingen om echt tot uitvoering te komen, om de drive bij onze mensen naar boven te halen.

Een kwestie van erkenning

Een volgende drempel was de **erkenning** van onze medewerkers uit de SEC tijdens hun selectie voor een vacature binnen het NEC. Hiervoor was het van belang dat het NEC met kennis en openheid naar een werkervaring binnen SEC

leerde kijken. Maar evenzeer dienden werknemers uit het SEC beter inzicht te leren krijgen in de eigen mogelijkheden (dankzij POP en portfolio op basis van competentiebeheer). Ook ontwikkelden we 2 Raak-werkboeken waarin de deelnemer stap voor stap door middel van oefeningen wordt begeleid in het bepalen van een concreet en realistisch jobdoelwit, het opstellen van een POP en het opvolgen van de nodige acties.

Voor de uitvoering installeerden we 5 modules, die niet iedereen hoeft te doorlopen.

1. Mijn competentieprofiel – Mijn vraag, maar vooral ... Mijn verhaal.
2. Opmaak CV en motivatiebrief (i.s.m. Compaan en Randstad Diversity)
3. Verkoop jezelf – het gesprek
4. Werk, maar hou je sterk!
5. Weerstand van werkgevers

Een kwestie van stimulans

Om medewerkers te stimuleren om actief naar uitstroom naar het NEC te werken gingen we over tot een brede kennisinzameling en -deling. Zo zorgden we ervoor dat uitstroom binnen de organisaties echt leeft. We organiseerden tevens informatierondes over maatwerkdecreet en we kozen ervoor om thematisch intervisiemomenten te organiseren voor coaches, in samenwerking met een ander ESF-project ‘Goalgetter’ (van Compaan). Om ons niet te beperken tot de eigen ervaringen, stelden we deze intervisies ook open voor een breder publiek van coaches in de SEC, vanuit ons respectievelijke netwerk.

Hieronder een greep uit de thema's: Casebespreking (tips & tricks), oriënteren op de arbeidsmarkt: tools, Kandidaatprofiel versus werknemersprofiel: instrumenten, Ontwikkelde toolbox: Raak Werk boeken, ‘Bijna aan het werk! Oei... en nu...?’, Jobhunting; Randstad Diversity vertelt!, Jobclub: methodiek en ervaringsuitwisseling.

‘Uitstroom begint bij instroom’

De ontwikkelde toolboxes zijn er op gericht om op een methodische en systematische manier alle medewerkers in SEC in staat te stellen het eigen persoonlijke doel uit te klaren en een realistisch stappenplan op te stellen dat hen hier dichterbij brengt. En in extensie dus ook dichterbij de (reguliere) arbeidsmarkt.

Om in de toekomst echt tot een duurzame uitstroom te komen, wordt samenwerking heel belangrijk. Een groepsgerichte aanpak die ervaringsuitwisseling stimuleert en partnerships mogelijk maakt. Ook moeten we omkadering

van zowel Sociale als Reguliere Economie bijeenbrengen om inzichten te delen en best practices mee te nemen naar de eigen organisatie. Vanuit de verschillende actoren (deelnemer – SEC – REC) komt een duidelijke vraag naar initiatief vanuit Sociale Economie. Hiertoe wordt fel uitgekeken naar het komende maatwerkdecreet, waar dadelijk de kanttekening wordt gemaakt dat zowel de samenwerkingsverbanden als het financiële plaatje dienen te kloppen.

Uiteindelijk zijn tijdens het project 15 werknemers in dit uitstroombest project van start gegaan. 22% van de deelnemers uit SW De Sleutel zijn intussen effectief doorgestroomd naar het NEC. Dit cijfer zal echter nog stijgen. Wie niet doorgestroomd geraakte is volop aan het solliciteren, of stuurde jobdoelwit bij,... Sommigen keerden ook terug naar een beter haalbare (duurzame) tewerkstelling.

Het project sloot af met veel 'GOESTING' om de partnerships te bestendigen en op die manier de deur naar de reguliere arbeidsmarkt open te houden!

Reageer: redactie@desleutel.be

mijn dromen	interesses en passies	mijn droomjob
☐ ik heb gedroomd	☐ ik heb mijn verhaal verteld	☐ mijn top drie in zowel droom, interesse en passie
☐ ik heb mijn dromen opgeschreven	☐ ik heb verteld wat ik zelf precies doe met mijn passie	☐ mijn onderzoek van bestaande jobs
☐ ik heb daaruit 3 dingen gehaald die voor mij belangrijk zijn	☐ ik heb aangeduid wat ik het belangrijkste vind	☐ mijn 'match': de link naar mijn droomjob

denken in mogelijkheden!	mijn keuzes	mijn begeleiding
☐ ik weet wat mijn doel is	☐ ik weet wat mijn mogelijkheden zijn	☐ ik weet welke begeleiding mogelijk is
☐ ik weet welke stappen ik ga nemen om mijn doel te bereiken	☐ ik heb mijn keuze gemaakt	☐ ik weet wat elke soort begeleiding betekent
	☐ ik kan mijn keuze verdedigen	☐ ik weet welke begeleiding ik nodig heb

kansen & hindernissen	verwachtingen	werk of opleiding?
☐ ik ken mijn sterktes	☐ ik heb vacatures opgezocht en goed gelezen	☐ ik weet welke job ik wil
☐ ik ken mijn zwaktes	☐ ik weet wat in het bedrijf/de job van mijn keuze belangrijk is	☐ ik weet of ik een opleiding nodig heb of direct start met werken
☐ ik ken mijn kansen	☐ ik heb schema van mijn sterktes, zwaktes, kansen en bedreigingen daar mee vergeleken	☐ ik heb een plan B
☐ ik ken mijn bedreigingen		

De binnen dit project ontwikkelde toolboxes moeten medewerkers uit de sociale economie in staat te stellen om hun eigen persoonlijke doel uit te klaren en een realistisch stappenplan op te stellen richting (reguliere) arbeidsmarkt.

Toneel als preventie

14

“Moeders hasjies is de beste”. Reeds in 1981 schreef De Sleutel een begeleidingsmap bij dit toneelstuk van Dario Fo. De medewerkers van De Sleutel verdeelden toen 950 verwerkingssystemen in Vlaamse scholen. Vandaag werken we in die traditie verder. Wij zijn ervan overtuigd dat een kwaliteitsvol toneel een goed aangrijpingspunt is om preventieve activiteiten op te zetten.

Het aanbieden en verwerken van toneelstukken is een vast onderdeel van het Unplugged-aanbod voor het secundair onderwijs. We merken wel een evolutie in de rol van de leerkracht tijdens preventieactiviteiten. Waar vroeger vaak een voordracht werd gegeven, ligt de klemtoon nu meer op activiteiten die leerkrachten zelf kunnen geven. Vandaar onze inzet op het trainen van leerkrachten. Een getrainde leerkracht die beschikt over degelijk didactisch materiaal kan met een goed toneelstuk onmiddellijk aan de slag. Voor volgende toneelstukken stelden we een stevig verwerkingsdossier op in functie van nabespreking.

Trip

(productie O’Kontreir – Frank van Eerum)

“Het heeft geen zin om het te ontkennen: drugs gebruiken is gewoon leuk. Jij bent toch niet zoals de anderen, jij loopt niet mee in het rijtje, jij laat je hoofd niet leegvreten door de normaal.”

Langzaam maar zeker ontdek je de andere kant van het verhaal. Vrienden die verdwijnen, een relatie die stukloopt, emoties die op hol slaan, het wedervaren in de cel... “Trip neemt je mee in het hoofd van een druggebruiker. Laat je je verleiden door zijn pleidooi? Wij praten een uur. Maar jij hebt het laatste woord. Schuldig of onschuldig?” Trip

wordt zeer goed onthaald door scholen en leerlingen.

[doelgroep: 4de tot 6de jaar secundair onderwijs]

Join(t)us

(productie Uitgezonderd – Thomas Van Goethem & Sara Gracia Santacreu)

Een beklijvende mix van getuigenissen en flashbacks brengt het verhaal van Jasper en Lotte (zie foto). Hij is een occasionele gebruiker van softdrugs en zij heeft het daar moeilijk mee. Niet enkel het herkenbare verhaal zorgt dat deze voorstelling dicht bij de jongeren staat, ook de structuur leidt tot een hoge betrokkenheid. We kijken als het ware live naar een tv-programma waarbij de acteurs in en uit de reportage stappen. Via projecties lopen realiteit en fantasie, heden en verleden door elkaar.

[doelgroep: 2de graad secundair onderwijs]

Blackout

(productie Uitgezonderd – Jan Schepens & Lander Depoortere)

Tims ouders zijn net gescheiden en zijn vader zoekt toevlucht in alcohol. Het hele huishouden komt op Tim zijn schouders terecht en hij heeft het moeilijk om zich aan te passen aan de nieuwe situatie. Na een zoveelste ruzie met zijn vader is hij het zat en werkt hij een plan uit samen met Sofie, een meisje uit zijn klas waar hij verliefd op

is. Hij onderneemt actie om zijn vaders ogen te openen, maar het draait anders uit dan voorzien. Als Sofie hem laat vallen, vlucht ook hij in de drank...

[doelgroep: vanaf 2de jaar secundair onderwijs]

Labyrint

(productie Uitgezonderd – Sébastien De Smet)

Bruno is een dertiger die reeds vroeg in zijn leven werd ontgoocheld in de liefde, in geluk, ... Niet dat hij daaronder gebukt gaat. Hij heeft voor zichzelf een alternatief gevonden, althans dat denkt hij. De toeschouwer wordt om de oren geslagen met rauwe anekdotes, absurde gedachtenkronkels en schrijnende gebeurtenissen uit Bruno's leven. De enige vraag die overblijft is: leidt zijn ontsnappingsweg tot een oplossing? In deze monoloog van Sébastien De Smet zijn scheefgetrokken vergelijkingen, excuses en humor nooit veraf. Een rauwe kijk in het leven van een met zichzelf en de rest van de wereld worstelende drugverslaafde.

[doelgroep: leerlingen 3de graad]

B@F

(productie Vlaams Fruit – Ariane Van Hasselt & Ken Verdoodt)

Vic krijgt van zijn vriendin het computerspelletje B@F!, wat staat voor Bad Fighting. Hij geraakt helemaal in de ban van de game en laat alles ervoor links liggen. Zijn school, zijn lief en zijn slaap, bijna alles lijdt onder zijn verslaving. Zelfs de liters Red Bull die hij drinkt, kunnen hem niet wakker houden. Hij begint zich ook als een echte bullebak te gedragen. Vervolgens komt hij in aanraking met drugs. Natuurlijk kosten die pillen geld en dat geraakt snel op. Op allerlei manieren tracht hij zijn verslavingen te bekostigen.

[doelgroep: vanaf 1ste graad secundair onderwijs]

Meer info: www.desleutel.be

CIC werkt samen met HoGent om psycho-educatieve sessies in een nieuw jasje te steken

Psycho-educatie is één van de methodieken die we kunnen inzetten in de behandeling van druggebruikers. Via deze didactische aanpak willen we onze bewoners kennis, inzichten en vaardigheden bijbrengen zodat ze leren beter om te gaan met hun problematisch midde-
lengebruik.

Waarom een nieuw jasje?

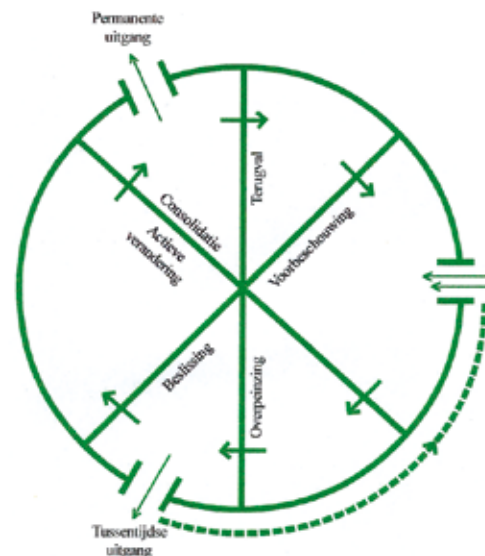
Het crisiscentrum hanteert een groepsgerichte aanpak. Uit een interne evaluatie leerden we dat het accent in ons groepswerk nog teveel lag op algemene gedragsverandering. De verbinding met het eigenlijke probleem van de cliënt, nl. motivatie ontwikkelen om te stoppen met druggebruik, was onvoldoende sterk aanwezig. Om hieraan te verhelpen, kozen we ervoor om de groeps werkers extra te trainen in het motiverend werken met bewoners door middel van psycho-educatieve groepssessies.

Ons doel is om door middel van een psycho-educatieve insteek, een motivatieproces op gang te brengen dat bijdraagt tot de evolutie van de bewoner van voorbeschouwingsfase (ontkenning) naar overpeinzingsfase (bewust worden). We leren de cliënt m.a.w. kijken naar zichzelf en zijn probleem. De mosterd om de inhoud van onze psycho-educatieve sessies te stofferen halen we uit het boek "Groepsbehandeling bij middelengebruik, stap voor stap veranderen op basis van het transtheoretisch model" van Velasquez en co. Inhoudelijk stonden deze vormingssessies op punt. Maar de gebruikte werkvormen voldeden niet meer aan de hedendaagse didactische vereisten. Eenzijdig mondeling doceren (met behulp van kopies en flipover) gevolgd door discussie en dialoog is immers een achterhaalde methodiek. Jongeren en jongvolwassenen zijn intussen vertrouwd met andere leerkanalen die meer audio-visueel en interactief zijn.

Het Crisisinterventiecentrum (CIC) had behoefte aan meer dynamische presentaties, met gebruik van film, documentatie, getuigenis en educatieve spelelementen. De psycho-educatieve seminars hadden nood aan een nieuw jasje! Om dit mogelijk te maken werd een samenwerkingsovereenkomst gesloten met Hogeschool Gent, faculteit Mens en Welzijn.

Doelstelling samenwerking CIC - HoGent

Gedurende de academiejaren 2014 en 2015 werken Peer van der Kreeft en Julie Schamp van HoGent aan dit project: optimaliseren van het motivationeel werken door middel van psycho-educatieve seminars, door het verbeteren van de didactische werkvormen en van het leer materiaal. Bijzondere aandacht gaat naar de inclusie van didactische media, zowel werkbladen als pc, film, tablet met het oog op interactiviteit en verwerking tijdens de groepssessies. Deze hulpmiddelen moeten het proces van 'mentaliteit' ondersteunen (een mentale voorstelling kunnen maken van eigen en andermans gedrag).

Stadia van verandering (naar Prochaska & Di Clemente, 1984)

Welke inhoud bieden we aan?

Het gaat om het ontwikkelen, uittesten en trainen van acht psycho-educatieve vormingssessies over misbruik/afhankelijkheid van illegale middelen, in een nieuwe didactische werkvorm en eigentijdse vormgeving. Vandaag zijn er reeds 6 uitgewerkt:

- Vaststelling van drugconsumptie tijdens een doorsneedag.
- Waar sta ik (in de veranderingscirkel van Prochaska en DiClemente)?
- Effecten van drugs
- Effecten van alcohol
- Waarden
- Valkuilen

Hierna worden nog 2 andere thema's bepaald en uitgewerkt.

Welke stappen voorzien we in het implementatie proces?

Tijdens de eerste stap leert een beperkt team van groeps werkers werken met psycho-educatieve sessies. Stap 2 bestaat uit de evaluatie van HoGent van deze sessies op niveau van didactiek en lesmateriaal. Volgende stap: HoGent ondersteunt het CIC in de ontwikkeling van een nieuwe didactiek en vormgeving. Dan volgt, na een try-out en bijbehorende evaluatie, het uitschrijven van een handleiding voor elke sessie. Ten slotte voorzien we in een training van de groeps werkers van het CIC in het hanteren van de uitgeteste werkvormen.

Tegen de zomer van 2015 willen we voor onze CIC-bewoners een cyclus van 8 vernieuwde psycho-educatieve sessies beschikbaar hebben. Eind 2015 zullen al onze groeps werkers getraind zijn in het geven van deze sessies. We hopen dat het behandelaanbod van het CIC hiermee een nieuwe, kwalitatieve sprong voorwaarts kan nemen.

Sportdag De Sleutel

Op zondag 20 september organiseert De Sleutel een familiale sportdag op het Provinciaal domein De Nekker in Mechelen. De sportdag richt zich tot cliënten, familie van cliënten en begeleiders binnen de drughulpverlening en zorgsector.

Dankzij initiaties in sporten als mountainbike, capoeira, zumba, deathride, kubb en kajak willen we de meerwaarde van sport benadrukken. De sporten richten zich zowel tot mannen, vrouwen als kinderen en worden op een aantrekkelijke en leuke manier aangeboden.

De deelnemers kunnen een eigen keuze maken: van uitdagende activiteiten om de grenzen te verleggen tot attractieve bewegingsvormen die men altijd al eens heeft willen proberen. Elk individu kiest zijn eigen programma op basis van zijn/haar voorkeuren. We stellen 2 sporten in de voormiddag en 2 sporten in de namiddag voorop. Alle activiteiten worden begeleid door ervaren monitoren die garant staan voor kwaliteit en veiligheid.

Bovendien is er gedurende de hele dag interactieve randanimatie en voorzien we een kleine lunch. Ook voor de familie en vrienden is deze dag een aanrader (als deelnemer of toeschouwer).

Inschrijven

- Deze sportdag is volledig gratis!
- We beperken ons echter wel tot 150 deelnemers, wees er dus snel bij!
- Inschrijven via het online inschrijvingsformulier (via www.desleutel.be).

Meer info: Thomas Sintobin
09/210 87 36, sport.desleutel@fracarita.org

Met ondersteuning van:

vervolg van pag. 5

In gesprek met jeugdrechter Helena Martens

onderwijs aanbieden, het werken met de context is belangrijk. Ook de nazorg mag niet onderschat worden. Veel van ons werk gaat compleet verloren door een gebrek aan nazorg. De jeugdhulpverlening snapt niet altijd wat drughulpverlening is en de drughulpverlening snapt niet altijd wat werken met minderjarigen inhoudt.

Het gesprek komt weer op een punt waarmee het begon, de zesde staatshervorming. Er is goede hoop. Alles komt in beweging. Het RKJ komt onder het agentschap Zorg en Gezondheid.

Cracco: Ik hoop dat men oor zal hebben naar onze vraag om ons buiten die toegangspoort te houden. En ook dat we door die overgang de mogelijkheid krijgen om op een soepeler manier onze werking te realiseren. Nu werkt het stilaan demotiverend. Soms moet het te snel gaan en kunnen we het niet goed opvolgen. Jongeren in crisis belanden soms nog op straat.... Dat is niet ok.

Martens: Misschien komt door de hervorming de droom van een naadloze samenwerking tussen jeugdinstellingen, drughulpverlening en psychiatrie wel iets dichterbij en zijn deze voorzieningen bereid om zich anders ter positioneren wanneer een gerechtelijke maatregel een behandeling oplegt.

Laten we hopen.

⁽¹⁾ artikel 37, §2, 10° WJB voorziet deze mogelijkheid in geval uit een omstandig medisch verslag blijkt dat de fysieke of psychische integriteit van de betrokkene niet op een andere wijze kan worden beschermd

⁽²⁾ De jeugdrechter kan een jongere die een als misdrijf omschreven feit heeft gepleegd of in een heel moeilijke leefsituatie verkeert, plaatsen in een gemeenschapsinstelling

⁽³⁾ Lees meer over het nieuwe decreet (in voege sinds maart 2014) in het De Sleutelmagazine 36, "Plaats vinden in Integrale Jeugdhulp"

⁽⁴⁾ Er zijn wel een aantal FOR-K-bedden en K-bedden voorzien via Protocollen maar die staan veelal niet open voor jongeren met een verslavingsproblematiek

⁽⁵⁾ OCJ : Ondersteuningscentra Jeugdzorg

Directie & centrale diensten

Jozef Guislainstraat 43a
9000 Gent
T 09 210 87 10
F 09 272 86 11
E de.sleutel.info@fracarita.org

Dagcentrum Antwerpen (DCA)

Dambruggestraat 78-80
2060 Antwerpen
T 03 233 99 14
F 03 225 10 24
E dca.info@fracarita.org

Dagcentrum Brugge (DCBG)

Barrièrestraat 4
8200 Brugge
T 050 40 77 70
F 050 40 77 79
E dcbg.info@fracarita.org

Dagcentrum Mechelen (DCM)

F. De Merodestraat 20
2800 Mechelen
T 015 20 09 64
F 015 20 09 65
E dcm.info@fracarita.org

Dagcentrum Gent (DCG)

Stropkaai 38
9000 Gent
T 09 234 38 33
F 09 223 34 55
E dcg.info@fracarita.org

Crisisinterventiecentrum (CIC)

Botestraat 102
9032 Wondelgem
T 09 231 54 45
F 09 231 67 15
E cic.info@fracarita.org

Therapeutische Gemeenschap Merelbeke (TGM)

Hundelgemsesteenweg 1
9820 Merelbeke
T 09 253 44 40
F 09 253 44 35
E tgm.info@fracarita.org

Therapeutische Gemeenschap Gent (TGG)

Jozef Guislainstraat 43a
9000 Gent
T 09 342 88 01
F 09 342 87 95
E tgg.info@fracarita.org

Residentieel Kortdurend Jongerenprogramma

Zuidmoerstraat 165
9900 Eeklo
T 09 377 25 26
F 09 377 78 64
E rkj.info@fracarita.org

Preventiedienst

Jozef Guislainstraat 43a
9000 Gent
T 09 231 57 48
F 09 272 86 11
E de.sleutel.preventie@fracarita.org

VZW Sociale Werkplaatsen De Sleutel Gent

Mahatma Gandhistraat 2a
9000 Gent
T 09 232 58 08
F 09 232 58 18
E socwpg.info@fracarita.org

VZW Sociale Werkplaatsen De Sleutel Antwerpen

Van Trierstraat 28a
2018 Antwerpen
T 03 259 08 90
F 03 259 08 91
E socwpa.info@fracarita.org

De Sleutel is een onderdeel van
vzw Provinciaalnet der Broeders van Liefde
Stropstraat 119 – Gent